

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (velkého senátu)

25. října 2011 *

Ve věci C-109/10 P,

jejímž předmětem je kasační opravný prostředek na základě článku 56 statutu Soudního dvora Evropské unie, podaný dne 26. února 2010,

Solvay SA, se sídlem v Bruselu (Belgie), zastoupená P. Foriersem, R. Jafferalim, F. Louisem a A. Vallerym, avocats,

účastnice řízení podávající kasační opravný prostředek (navrhovatelka),

přičemž další účastníci řízení je:

Evropská komise, zastoupená J. Currалlem a F. Castillem de la Torre, jako zmocněnci, ve spolupráci s N. Coutrelisem, avocate, s adresou pro účely doručování v Lucemburku,

žalovaná v prvním stupni,

* Jednací jazyk: francouzština.

SOUDNÍ DVŮR (velký senát),

ve složení V. Skouris, předseda, J.N. Cunha Rodrigues, K. Lenaerts, J.-C. Bonichot a U. Løhmus, předsedové senátů, A. Rosas (zpravodaj), R. Silva de Lapuerta, E. Levits, A. Ó Caoimh, L. Bay Larsen, T. von Danwitz, A. Arabadžev a E. Jarašiūnas, soudci,

generální advokátka: J. Kokott,
vedoucí soudní kanceláře: R. Šereš, rada,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 18. ledna 2011,

po vyslechnutí stanoviska generální advokátky na jednání konaném dne 14. dubna 2011,

vydává tento

Rozsudek

- ¹ Svým kasačním opravným prostředkem se společnost Solvay SA (dále jen „Solvay“) domáhá zrušení rozsudku Tribunálu Evropské unie ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-57/01, Sb. rozh. s. II-4621, dále jen „napadený rozsudek“), kterým byla zamítnuta její žaloba na zrušení rozhodnutí Komise 2003/6/ES ze dne 13. prosince 2000 v řízení podle článku 82 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – C: Uhličitán sodný – Solvay)

(Úř. věst. 2003, L 10, s. 10, dále jen „sporné rozhodnutí“) a podpůrně na zrušení nebo snížení uložené pokuty.

Skutečnosti předcházející sporu

- 2 Solvay je významnou chemickou společností. Její zakladatel, Ernest Solvay, objevil metodu umožňující syntetickou výrobu sody, která je surovinou využívanou zejména při výrobě skla. Soda se rovněž využívá v chemickém průmyslu při výrobě čisticích prostředků, jakož i v odvětví zpracování kovů.
- 3 Okolo roku 1870 Solvay udělila výrobní licenci podniku Brunner, Mond & Co., jedné ze společností, které byly původně součástí Imperial Chemical Industries (dále jen „ICI“). Solvay a Brunner, Mond & Co. si mezi sebou rozdělili sféry vlivu (tzv. „kartel Alkali“), a to tak, že Solvay aktivně vyvíjela svou činnost na evropském kontinentě, zatímco Brunner, Mond & Co působila na britských ostrovech, v Britském společenství národů a v dalších afrických, asijských a jihoamerických zemích. Původní dohoda byla několikrát obnovována, mimo jiné v roce 1945.
- 4 Na konci osmdesátých let 20. století byla Solvay hlavním výrobcem sody jak na úrovni Evropského společenství, kde reprezentovala 60 % trhu, tak i na světové úrovni. ICI byla druhým nejdůležitějším výrobcem. Následovány byly čtyřmi malými výrobci, a sice společnostmi Rhône-Poulenc, Akzo, Matthes & Weber a Chemische Fabrik Kalk (dále jen „CFK“).

- 5 Přírodní soda byla těžena ve Spojených státech. Náklady na její výrobu byly nižší než náklady na výrobu syntetické sody, ale bylo nutno připočíst k nim náklady na přepravu. Podniky ze Společenství byly po dobu několika let chráněny antidumpingovými opatřeními, která ale byla přezkoumávána právě v době, kdy Komise Evropských společenství zahájila řízení za účelem prošetření sporných praktik. Bylo možné, že se již dumping neprokáže.
- 6 Výrobci ze zemí východní Evropy byli rovněž konkurenty, nicméně pokud jde o množství sody, představovali málo významnou konkurenci. Dovozy z těchto zemí byly rovněž předmětem antidumpingových opatření.
- 7 Bylo možné konstatovat, že na trhu Společenství došlo k rozdělení sfér vlivu mezi Solvay a ICI, jakož i k rozdělení vnitrostátních trhů s výraznými rozdíly v cenách.
- 8 Majíc podezření, že existují dohody mezi různými výrobními společnostmi ze Společenství, Komise na začátku roku 1989 provedla šetření u hlavních výrobců sody a opatřila si kopie řady dokumentů. Tato šetření byla doplněna žádostmi o informace.
- 9 Dne 13. března 1990 Komise zaslala společné oznámení námitek Solvay, ICI a CFK. Vytýkaná protiprávní jednání spočívala v porušení:
 - článku 85 Smlouvy o EHS (později článek 85 Smlouvy o ES, nyní po změně článek 81 ES), kterého se měly dopustit Solvay a ICI,

- článku 85 Smlouvy, kterého se měly dopustit Solvay a CFK,
 - článku 86 Smlouvy o EHS (později článek 86 Smlouvy o ES, nyní po změně článek 82 ES), kterého se měla dopustit Solvay,
 - článku 86 Smlouvy, kterého se měla dopustit ICI.
- 10 Komise nezpřístupnila každému podniku všechny dokumenty, nýbrž pouze dokumenty týkající se protiprávních jednání, která mu byla vytýkána. Kromě toho nebyly mnohé dokumenty nebo pasáže dotyčným podnikům zpřístupněny z důvodu důvěrnosti údajů.
- 11 Uvedené podniky byly vyzvány, aby se dostavily ke slyšení. Zdá se, že Solvay si nepřála zúčastnit se těchto slyšení.
- 12 Dne 19. prosince 1990 Komise přijala čtyři následující rozhodnutí:
- rozhodnutí 91/297/EHS v řízení podle článku [81 ES] (IV/33.133 – A: Uhličitan sodný – Solvay, ICI) (Úř. věst. 1991, L 152, s. 1), ve kterém Komise Solvay a ICI v zásadě vytýkala, že pokračovaly v rozdělování trhu se sodou navzdory jejich tvrzení, že dohoda uzavřená v průběhu roku 1945 již dlouho nebyla používána, a ve kterém za účelem prokázání toho, že jednání na sobě nebyla nezávislá (tzv. „paralelní jednání“), konstatovala zejména skutečnost, že za určitých okolností dodávala Solvay jménem ICI, jakož i to, že mezi těmito dvěma podniky docházelo k častému kontaktu;

- rozhodnutí 91/298/EHS v řízení podle článku [81 ES] (IV/33.133 – B: Uhličitan sodný – Solvay, CFK) (Úř. věst. 1991, L 152, s. 16), ve kterém Komise vytýkala Solvay a CFK, že uzavřely cenovou dohodu výměnou za poskytnutí záruky, která CFK umožňovala dosažení určitého minimálního ročního objemu prodeje;
- rozhodnutí 91/299/EHS v řízení podle článku [82 ES] (IV/33.133 – C: Uhličitan sodný – Solvay) (Úř. věst. 1991, L 152, s. 21), ve kterém Komise vytýkala Solvay to, že zneužila své dominantní postavení tím, že uplatňovala systém slev a rabatů zakládající se na limitním objemu, směřující k zavázání si zákazníků ve výši jejich celkové potřeby odběru a k vyloučení ostatních soutěžitelů;
- rozhodnutí 91/300/EHS v řízení podle článku [82 ES] (IV/33.133 – D: Uhličitan sodný – ICI) (Úř. věst. 1991, L 152, s. 40), ve kterém Komise vytýkala jednání téhož druhu ICI.

¹³ Tato čtyři rozhodnutí byla napadena před Tribunálem. Solvay se domáhala zrušení rozhodnutí 91/297 (věc T-30/91), 91/298 (věc T-31/91) a 91/299 (věc T-32/91). ICI se domáhala zrušení rozhodnutí 91/297 (věc T-36/91) a 91/300 (věc T-37/91). CFK naopak zaplatila pokutu, která jí byla uložena rozhodnutím 91/298.

¹⁴ V tomto ohledu je důležité připomenout, že Tribunál prohlásil dne 27. února 1992 za nicotné rozhodnutí Komise týkající se kartelové dohody mezi podniky vyrábějícími polyvinylchlorid (PVC) z důvodu nesprávného ověření uvedeného rozhodnutí (rozsudek ze dne 27. února 1992, BASF a další v. Komise, T-79/89, T-84/89, T-85/89, T-86/89, T-89/89, T-91/89, T-92/89, T-94/89, T-96/89, T-98/89, T-102/89 a T-104/89, Recueil, s. II-315). Ve věcech uvedených v bodě 13 tohoto rozsudku, ve kterých byla

navrhovatelkou, Solvay předložila „doplňující návrhová žádání“, ve kterých uvedla nový žalobní důvod směřující k tomu, aby bylo rozhodnutí, jehož zrušení navrhovala původně, prohlášeno za nicotné, poukazujíc na dva novinové články, z nichž vyplynulo, že Komise uznala, že neověřila žádné rozhodnutí již 25 let.

- 15 Poté, co Soudní dvůr rozhodl rozsudkem ze dne 15. června 1994, Komise v. BASF a další (C-137/92 P, Recueil, s. I-2555), o kasačním opravném prostředku podaném proti uvedenému rozsudku, přijal Tribunál další organizační procesní opatření v projednávané věci, zejména Komisi vyzval, aby předložila mimo jiné znění rozhodnutí napadeného navrhovatelkou, tak jak bylo ověřeno době jeho vydání. Komise odpověděla, že považuje za vhodné, aby se Tribunál nezabýval opodstatněností tohoto žalobního důvodu, dokud nerozhodne o jeho přípustnosti. Tribunál však ve svém usnesení ze dne 25. října 1994 Komisi uložil, aby předložila shora uvedené znění, což splnila a předložila znění uvedeného rozhodnutí. Řeči účastníků řízení a jejich odpovědi na otázky položené Tribunálem byly vyslechnuty na jednání konaném ve dnech 6. a 7. prosince 1994.

- 16 Tribunál vydal dne 29. června 1995 pět rozsudků.

- 17 Rozhodnutí 91/297 bylo zrušeno z důvodu porušení práva na obhajobu rozsudky ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91, Recueil, s. II-1775), a ICI v. Komise (T-36/91, Recueil, s. II-1847) s odůvodněním, že Komise neposkytla v rámci správního řízení dostatečný přístup k dokumentům obsaženým ve spisu, zejména k těm dokumentům, které mohly být užitečné z hlediska obhajoby. K tomu, aby se mělo za to, že pochybení, k němuž došlo v rámci správního řízení, nemůže být zhojeno během soudního řízení, Tribunál konkrétně v bodě 98 výše citovaného rozsudku Solvay v. Komise zdůraznil, že „pokud se žalobkyně mohla ve správním řízení odvolávat na dokumenty, které by mohly svědčit v její prospěch, mohla případně ovlivnit rozhodnutí kolegia členů Komise alespoň v rozsahu, v němž šlo o důkazní hodnotu vytýkaného paralelního a pasivního jednání od počátku, a tudíž po celou dobu trvání

protiprávního jednání.“ Jak ve výše uvedeném rozsudku Solvay v. Komise, tak i ve výše uvedeném rozsudku ICI v. Komise Tribunál rozhodl, že Komise měla poskytnout alespoň seznam dokumentů pocházejících od ostatních podniků, aby bylo možno ověřit jejich přesný obsah a jejich užitečnost pro obhajobu.

- ¹⁸ Rozhodnutí 91/298 bylo zrušeno, pokud jde o Solvay, rozsudkem ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-31/91, Recueil, s. II-1821), s odůvodněním, že toto rozhodnutí Komise nebylo řádně ověřeno.
- ¹⁹ Rozhodnutí 91/299 bylo zrušeno ze stejného důvodu rozsudkem ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-32/91, Recueil, s. II-1825).
- ²⁰ Rozhodnutí 91/300 bylo předmětem rozsudku ze dne 29. června 1995, ICI v. Komise (T-37/91, Recueil, s. II-1901). Tribunál zamítl žalobní důvody a argumenty vyplývající z nepředání dokumentů pocházejících od ostatních podniků s odůvodněním, že tyto dokumenty nemohly být využity k obhajobě navrhovatelky, jakož i z nepředání seznamu dokumentů samotnou navrhovatelkou. Přesto však zrušil napadené rozhodnutí z důvodu nesprávného ověření.
- ²¹ Výše uvedené rozsudky ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-31/91), a Solvay v. Komise (T-32/91), byly předmětem kasačních opravných prostředků Komise, které vedly k vydání rozsudku ze dne 6. dubna 2000, Komise v. Solvay (C-287/95 P a C-288/95 P, Recueil, s. I-2391). Proti výše uvedenému rozsudku ze dne 29. června 1995, ICI v. Komise (T-37/91), byl rovněž namířen kasační opravný prostředek, který vedl k vydání rozsudku ze dne 6. dubna 2000, Komise v. ICI (C-286/95 P, Recueil, s. I-2341). Tyto kasační opravné prostředky byly Soudním dvorem zamítnuty uvedenými dvěma rozsudky ze dne 6. dubna 2000, Komise v. Solvay a Komise v. ICI.

²² Pokud jde o Solvay, Komise přijala dne 13. prosince 2000 dvě nová rozhodnutí, a to:

- Sporné rozhodnutí, které je obdobou rozhodnutí 91/299. Znění těchto rozhodnutí jsou v podstatě totožná. Sporné rozhodnutí kromě toho obsahuje popis řízení. Jeho adresátem je Solvay, podnik, kterému Komise ukládá pokutu 20 milionů eur.
- Rozhodnutí 2003/5/ES v řízení podle článku 81 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – B: Uhličitan sodný – Solvay, CFK) (Úř. věst. 2003, L 10, s. 1), které je obdobou rozhodnutí 91/298, ale které kromě toho obsahuje popis řízení. Komise tímto rozhodnutím ukládá Solvay pokutu ve výši 3 miliony eur.

²³ Solvay podala proti těmto rozhodnutím žaloby. Tribunál tyto žaloby zamítl rozsudkem ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-58/01, Sb. rozh. s. II-4781), a napadeným rozsudkem.

Řízení před Tribunálem

²⁴ Jelikož navrhovatelka uplatnila žalobní důvod vycházející z neposkytnutí přístupu ke spisu, vyzval Tribunál dne 19. prosince 2003 Komisi, aby předložila zejména podrobný seznam všech dokumentů tvořících spis. Komise poté, co požádala o prodloužení stanovené lhůty, předložila první a následně druhý seznam. Solvay požádala o to, aby mohla nahlížet do některých dokumentů. V průběhu tohoto období dokazování Komise přiznala, že ztratila některé spisy a že nemohla vyhotovit seznam dokumentů obsažených v těchto spisech, neboť podle ní nebyly k nalezení ani rejstříky těchto

pořadačů. Navrhovatelka (dne 15. července 2005) a Komise (dne 17 listopadu 2005) předložily svá písemná vyjádření týkající se užitečnosti dokumentů, do kterých Solvay nahlížela za účelem své obhajoby. V průběhu roku 2008 byly účastníkům řízení ještě položeny různé dotazy. Jednání se konalo dne 26. června téhož roku.

Napadený rozsudek

Argumentace na podporu návrhového žádání směřujícího ke zrušení sporného rozhodnutí

- ²⁵ Navrhovatelka uplatnila šest žalobních důvodů rozdělených na několik částí, jež obsahovaly řadu argumentů.

První žalobní důvod, vycházející z uplynutí doby

– Nesprávné uplatnění právní úpravy promlčení

- ²⁶ Solvay tvrdila, že běh promlčecí lhůty pro stíhání vypočtené v souladu s nařízením Rady (EHS) č. 2988/74 ze dne 26. listopadu 1974 o promlčení v záležitostech stíhání a výkonu práva v oblasti dopravy a hospodářské soutěže v Evropském hospodářském společenství (Úř. věst. L 319, s. 1; Zvl. vyd. 07/01, s. 61), se po dobu řízení o kasačním opravném prostředku nezastavuje. Podle jejího názoru mohla Komise přijmout nové rozhodnutí ihned po vyhlášení výše uvedeného rozsudku ze dne 29. června 1995,

Solvay v. Komise (T-31/91). Podáním kasačního opravného prostředku riskovala o to víc tím, že znala výše uvedený rozsudek Komise v. BASF a další, ve kterém se Soudní dvůr vyjádřil k otázce nesprávného ověřování právních aktů.

- 27 Tribunál v napadeném rozsudku s odkazem na argument použitý v rozsudku ze dne 15. října 2002, *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise* (C-238/99 P, C-244/99 P, C-245/99 P, C-247/99 P, C-250/99 P až C-252/99 P a C-254/99 P, Recueil, s. I-8375), který se týkal druhého rozhodnutí ve věci „PVC“, uvedl, že bylo třeba vzít v úvahu, že období, během něhož probíhalo řízení o kasačním opravném prostředku před Soudním dvorem, představovalo období, v němž dochází k zastavení běhu promlčecí lhůty (body 96 až 109). Poukázal na praktické obtíže vyvolané řešením navrhovaným Solvay, a sice že by vedle sebe eventuelně existovala současně dvě rozhodnutí v případě, kdyby Soudní dvůr vyhověl kasačnímu opravnému prostředku Komise.

– Porušení zásady přiměřené délky řízení

- 28 Tribunál přezkoumal všechny fáze řízení, jakož i celkovou délku řízení. Kromě toho uvedl, že vzhledem k tomu, že sporné rozhodnutí je v zásadě totožné s rozhodnutím 91/299, právo na obhajobu nebylo porušeno navzdory uplynutí doby. V bodě 141 napadeného rozsudku konkrétně uvedl, že navrhovatelka se výslovně vzdala možnosti snížení pokuty z důvodu odškodnění a že nepodala ani návrh na náhradu škody.

Druhý žalobní důvod, vycházející z porušení podstatných formálních náležitostí stanovených pro přijetí a ověření sporného rozhodnutí

- 29 Tribunál zamítl první dvě části tohoto žalobního důvodu, vycházející z porušení zásady kolegiality a zásady právní jistoty. Pokud jde o porušení práva navrhovatelky být znova vyslechnuta, Tribunál uvedl, že sporné rozhodnutí mělo v podstatě stejné znění jako rozhodnutí 91/299, a že Komise proto nemusela znovu navrhovatelku

vyslechnout (bod 191 napadeného rozsudku). Tribunál kromě toho zamítl část tohoto žalobního důvodu vycházející z nevykonání nové porady poradního výboru pro restriktivní praktiky a dominantní postavení a z nesprávného složení tohoto výboru.

30 V bodech 218 až 230 napadeného rozsudku Tribunál zamítl část téhož žalobního důvodu vycházející z použití dokumentů zabavených v rozporu s nařízením Rady č. 17 ze dne 6. února 1962, prvním nařízením, kterým se provádějí články [81] a [82] Smlouvy (Úř. věst. 1962, 13, s. 204; Zvl. vyd. 08/01, s. 3). Solvay se domnívala, že rozhodnutí o šetření ze dne 5. dubna 1989 mělo za cíl vyšetřit pouze porušení článku 81 ES, a Komise tudíž nemohla použít zabavené dokumenty za účelem stíhání navrhovatelky na základě článku 82 ES. Tribunál odpověděl, že Komise nemusela v uvedeném rozhodnutí o šetření provést přísnou kvalifikaci daného protiprávního jednání a že v daném případě byla část vytýkaných skutečností uvedených v tomto rozhodnutí o šetření, a sice „zavedení výlučných ujednání o prodeji“, totožná s těmi, které byly konstatovány v rámci protiprávního zneužití dominantního postavení. Komise tedy nepřekročila právní rámec daný tímž rozhodnutím o šetření.

31 Tribunál rovněž zamítl část téhož žalobního důvodu vycházející z porušení zásad nestrannosti, řádné správy a proporcionality

Třetí žalobní důvod, vycházející ze skutečnosti, že relevantní zeměpisný trh nebyl správně vymezen

32 Po přezkoumání tohoto žalobního důvodu Tribunál dospěl v bodě 256 napadeného rozsudku k závěru, že Solvay má dominantní postavení, že relevantní zeměpisný trh je určen jako Společenství, s výjimkou Spojeného království a Irska, nebo jako každý ze států, ve kterých jsou navrhovatelce vytýkána porušení článku 82 ES na trhu s uhličitánem sodným.

Čtvrtý žalobní důvod, vycházející z neexistence dominantního postavení

- 33 V bodech 275 až 279 napadeného rozsudku Tribunál připomněl judikaturu týkající se pojmu dominantního postavení. Konstatoval podíly na trhu, které má Solvay, a v bodech 286 až 304 uvedl, že argumenty vznesené navrhovatelkou neprokazují existenci výjimečných okolností, které by mohly důvodně zpochybnit zjištění, že byla v dominantním postavení na relevantním trhu.

Pátý žalobní důvod, vycházející z neexistence zneužití dominantního postavení

- 34 Poté, co se Tribunál opakovaně v bodech 325, 327, 349, 368, 369, 376 a 388 napadeného rozsudku ujistil, že Solvay nezpochybnila věcnou správnost důkazů uplatňovaných vůči ní, dospěl k závěru, že vytýkané praktiky, a sice slevy z limitního objemu, věrnostní slevy, sleva „pro skupinu“ poskytnutá hlavnímu zákazníkovi a výhradní dohody představují zneužití dominantního postavení. Zejména objasnil, jak systém slev z limitního vedl k diskriminačním praktikám.

Šestý žalobní důvod, vycházející z porušení práva na přístup ke spisu

- 35 Tribunál zkoumal, zda neposkytnutí přístupu k některým dokumentům během správního řízení bránilo navrhovatelce v tom, aby se seznámila s dokumenty, které mohly být užitečné pro její obhajobu. Poté, co přezkoumal, zda dovolávané dokumenty

mohly vést ke změně vymezení relevantního zeměpisného trhu, relevantního výrobního trhu a závěrů, podle kterých byla Solvay v dominantním postavení a zneužila ho, došel k závěru, že nikoliv. Tribunál přezkoumal část žalobního důvodu vycházející z toho, že navrhovatelce nebyl poskytnut úplný přístup ke spisu. Nejprve se Tribunál pokusil zrekonstruovat obsah spisů ztracených Komisí a poté ověřil, že jednání vytyčená Solvay byla prokázána na základě dokumentů obsažených v existujících spisech a v bodě 479 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že „je tedy možno vyloučit, že by navrhovatelka mohla nalézt dokumenty užitečné pro svou obhajobu [...] v chybějících ‚podpisech‘“.

Argumentace na podporu návrhových žádání směřujících ke zrušení nebo ke snížení pokuty

³⁶ Navrhovatelka uvedla pět žalobních důvodů, vycházejících z nesprávného posouzení závažnosti protiprávních jednání, nesprávného posouzení délky trvání protiprávních jednání, z existence polehčujících okolností a z nepřiměřenosti pokuty a z uplynutí doby.

³⁷ V bodech 510 a 511 napadeného rozsudku Tribunál uvedl, že v rozhodnutí týkajícím se použití článku 82 ES nebylo možné konstatovat existenci přitěžující okolnosti spočívající v opakování protiprávního jednání odůvodněnou uložením sankce za porušení článku 81 ES a dále, že protiprávní jednání, za která již Solvay byla uložena sankce, se velmi lišila od těch, která jsou předmětem projednávané věci. V důsledku toho snížil uloženou pokutu o 5 %.

- 38 V odpověď na pátý dovolávaný žalobní důvod Tribunál rozhodl, že pokuta má mít sankční a odrazující povahu, a to i po uplynutí určité doby.
- 39 Závěrem Tribunál stanovil výši pokuty na 19 milionů eur. Navrhovatelce uložil, že ponese vlastní náklady řízení a nahradí 95 % nákladů řízení Komise, a Komisi bylo uloženo nést 5 % vlastních nákladů řízení.

Ke kasačnímu opravnému prostředku

- 40 Navrhovatelka uvádí devět důvodů kasačního opravného prostředku. První důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva na vydání rozhodnutí v přiměřené lhůtě. Druhý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení článků 14 a 20 nařízení č. 17. Třetí důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva obhajoby vyplývajícího ze skutečnosti, že Komise poté, co navrhovatelce neumožnila poskytnout přístup ke spisu v průběhu správního řízení, ztratila část tohoto spisu. Čtvrtý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva na obhajobu, pokud jde o dokumenty svědčící v její prospěch, do kterých mohlo být nahlíženo v kanceláři Tribunálu. Pátý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení práva navrhovatelky být vyslechnuta před tím, než Komise přijme sporné rozhodnutí. Šestý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení povinnosti odůvodnění rozsudků a z porušení článku 82 ES, pokud jde o vymezení relevantního zeměpisného trhu provedené Tribunálem v napadeném rozsudku. Sedmý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení povinnosti odůvodnění rozsudků a z porušení článku 82 ES při posouzení existence dominantního postavení provedeném v napadeném rozsudku. Osmý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení povinnosti odůvodnění rozsudků a z porušení článku 82 ES, pokud jde o slevu poskytnutou skupině Saint-Gobain. Devátý důvod kasačního opravného prostředku vychází z porušení povinnosti odůvodnění rozsudků a z porušení článku 82 ES, pokud jde o existenci zneužití dominantního postavení.

- 41 Nejprve je třeba společně přezkoumat třetí a pátý důvod kasačního opravného prostředku, které se oba týkají porušení práva na obhajobu.

Argumentace účastníků řízení

- 42 V rámci první části třetího důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že po ní uložením povinnosti prokázat, že ztracené dokumenty mohly být užitečné pro její obhajobu, žádá nemožný důkaz, jelikož tyto dokumenty nemohly být přezkoumány.
- 43 V rámci druhé části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že nezohlednil zásadu, podle níž stačilo, že uvedené dokumenty mohly – byť třeba jen částečně - ovlivnit sporné rozhodnutí.
- 44 V rámci třetí části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že se neomezil na předběžný přezkum spisu za účelem ověření, zda chybějící dokumenty mohly ovlivnit toto rozhodnutí, ale že nejprve rozhodl ve věci samé. Tribunál se totiž nejprve domníval, že meritorní důvody uvedené žalobkyní na podporu její žaloby na zrušení sporného rozhodnutí měly být zamítnuty, aby z toho následně vyvodil, že dokumenty, které nebyly žalobkyni zpřístupněny, nemohly nijak ovlivnit uvedené rozhodnutí.
- 45 V rámci čtvrté části téhož důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že v bodě 470 napadeného rozsudku konstatoval, že „nic neumožňuje předpokládat, že by žalobkyně mohla v chybějících ‚podspisech‘ objevit

dokumenty vyvracející konstatování, že měla dominantní postavení“ pouze na základě podílu na trhu, a že také obrátil důkazní břemeno a nezohlednil zásadu presumpce nevin. Navrhovatelka zpochybnila existenci dominantního postavení a nevyloučila, že tyto ostatní dokumenty jí mohly umožnit lépe podpořit její argumentaci.

⁴⁶ V rámci páté části třetího důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že porušil právo na obhajobu, když v bodě 474 napadeného rozsudku konstatoval, co se týče slevy „pro skupinu“ přiznané společnosti Saint-Gobain, že „se měla navrhovatelka snažit uvést, jak by jiné důkazy mohly vyvrátit obsah tajného protokolu nebo alespoň umožnit jej chápat jinak“.

⁴⁷ V rámci šesté části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka tvrdí, že Tribunál porušil právo na obhajobu, když v bodě 471 napadeného rozsudku konstatoval, že chyba Komise, pokud jde o vymezení zeměpisného trhu, „by nemohla mít určující vliv na výsledek“, takže by žalobkyně nemohla nalézt v pořadačích ztracených Komisí dokumenty užitečné pro její obhajobu.

⁴⁸ V rámci první části pátého důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že neodpověděl na její argument, podle kterého měla být vyslechnuta před přijetím sporného rozhodnutí, a to navzdory existenci výše citovaného rozsudku Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, neboť správní řízení bylo stíženo nesrovnalostmi vyplývajícími z neposkytnutí přístupu ke spisu ve fázi před přijetím tohoto rozhodnutí, čímž byla dotčena platnost přípravných opatření k tomuto rozhodnutí, protože tyto nesrovnalosti byly před přijetím sporného rozhodnutí konstatovány Tribunálem ve výše uvedeném rozsudku ze dne 29. června 1995, Solvay v. Komise (T-30/91).

- 49 V rámci druhé části tohoto důvodu kasačního opravného prostředku navrhovatelka Tribunálu vytýká, že odmítl uznat, že před přijetím sporného rozhodnutí měla Komise vyslechnout dotčený podnik, jelikož rozsudek Tribunálu, byť byl vydán v rámci jiného řízení, dospěl k závěru o existenci vady týkající se přípravných opatření ke zrušenému rozhodnutí. Navrhovatelka v této souvislosti připomíná výše uvedený rozsudek ze dne 29. června 1995, *Solvay v. Komise* (T-30/91), a zdůrazňuje, že řízení v projednávané věci bylo stíženo týmiž vadami jako ve věci, v níž byl vydán uvedený rozsudek. Podle článku 233 ES měla Komise vyvodit všechny důsledky z rozsudku vydaného Tribunálem. Přestože bylo rozhodnutí 91/299 zrušeno Tribunálem z důvodu nedostatečného ověření, Komise měla rovněž přihlédnout k výše uvedenému rozsudku ze dne 29. června 1995, *Solvay v. Komise* (T-30/91), který konstatoval s konečnou platností jinou nesrovnalost řízení. Komise tedy měla podle navrhovatelky přihlédnout k této vadě řízení konstatované Tribunálem za účelem zhojení vad řízení, a tudíž jí měla zpřístupnit spis a umožnit jí uplatnit všechny její písemné a ústní připomínky před přijetím sporného rozhodnutí.
- 50 Komise zpochybňuje přípustnost a opodstatněnost důvodů kasačního opravného prostředku a argumentů uplatněných navrhovatelkou.

Závěry Soudního dvora

- 51 Na rozdíl od toho, co tvrdí Komise, navrhovatelka v rámci důvodu kasačního opravného prostředku vycházejícího z porušení práva na přístup ke spisu nekritizuje posouzení skutkového stavu provedené Tribunálem, ale pravidla, která uplatnil v oblasti důkazního břemene, pokud jde o užitečnost dokumentů, z nichž se část ztratila. Otázka, zda Tribunál uplatnil správné právní kritérium při posuzování užitečnosti těchto dokumentů pro obhajobu navrhovatelky, představuje právní otázku podléhající přezkumu Soudního dvora v rámci řízení o kasačním opravném prostředku (viz v tomto smyslu rozsudky ze dne 25. ledna 2007, *Sumitomo Metal Industries a Nippon Steel v. Komise*, C-403/04 P a C-405/04 P, Sb. rozh. s. I-729, bod 40, a ze dne 10. července

2008, Bertelsmann a Sony Corporation of America v. Impala, C-413/06 P, Sb. rozh. s. I-4951, bod 117).

- 52 Právo na obhajobu je základním právem tvořícím neoddělitelnou část obecných právních zásad, jejichž respektování zajišťuje Soudní dvůr (rozsudek ze dne 7. ledna 2004, Aalborg Portland a další v. Komise, C-204/00 P, C-205/00 P, C-211/00 P, C-213/00 P, C-217/00 P a C-219/00 P, Recueil, s. I-123, bod 64).
- 53 Respektování práva na obhajobu v řízení před Komisí, jehož předmětem je uložení pokuty podniku za porušení pravidel hospodářské soutěže, vyžaduje, aby dotčenému podniku bylo umožněno užitečně vyjádřit své stanovisko k pravdivosti a relevanci dovolávaných skutkových zjištění a tvrzených okolností, jakož i k dokumentům přijatým Komisí na podporu jejího tvrzení o existenci jednání porušujícího Smlouvu (výše citovaný rozsudek Aalborg Portland a další v. Komise, bod 66). Tato práva jsou zakotvena v čl. 41 odst. 2 písm. a) a písm. b) Listiny základních práv Evropské unie.
- 54 Jak Tribunál správně připomenul v bodě 405 napadeného rozsudku, právo na přístup ke spisu znamená, že Komise musí umožnit dotčenému podniku přezkoumat všechny dokumenty obsažené ve vyšetřovacím spise, které by mohly být relevantní pro jeho obhajobu. To zahrnuje dokumenty svědčící jak v jeho neprospěch, tak v jeho prospěch, s výhradou obchodních tajemství jiných podniků, interních dokumentů Komise a jiných důvěrných informací (výše citované rozsudky Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise, bod 315, jakož i Aalborg Portland a další v. Komise, bod 68).

- 55 Porušení práva na přístup ke spisu v průběhu řízení předcházejícího přijetí rozhodnutí v zásadě může vést ke zrušení tohoto rozhodnutí, pokud bylo porušeno právo na obhajobu (výše citovaný rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 317).
- 56 V takovém případě není porušení, k němuž došlo, napraveno pouze tím, že přístup byl umožněn v průběhu soudního řízení (výše uvedený rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 318). Jelikož se Tribunál omezuje na soudní přezkum vznesených žalobních důvodů, není jeho předmětem ani jeho účinkem nahradit úplné vyšetřování věci v rámci správního řízení. Opožděné obeznámení se s některými dokumenty ve spise nevrací podnik, který podal žalobu proti rozhodnutí Komise, do situace, ve které by byl, kdyby se mohl opírat o stejné dokumenty při předložení písemných a ústních vyjádření tomuto orgánu (viz výše citovaný rozsudek *Aalborg Portland a další v. Komise*, bod 103 a uvedená judikatura).
- 57 Pokud je přístup ke spisu, a zejména k dokumentům ve prospěch dotyčného podniku, zajištěn ve stadiu soudního řízení, nemusí tento podnik prokázat, že kdyby měl k neoznámeným dokumentům přístup, mělo by rozhodnutí Komise odlišný obsah, ale pouze, že uvedené dokumenty mohly být užitečné pro jeho obhajobu (rozsudek ze dne 2. října 2003, *Corus UK v. Komise*, C-199/99 P, Recueil, s. I-11177, bod 128; výše citovaný rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, bod 318, a výše citovaný rozsudek *Aalborg Portland a další v. Komise*, bod 131).
- 58 Ačkoli Tribunál správně připomenul tyto zásady, v bodě 481 napadeného rozsudku přesto dospěl k závěru, že „i když žalobkyně neměla přístup k veškerým dokumentům ve vyšetřovacím spise, nebránila jí tato okolnost v projednávání věci v tom, aby

zajistila svou obhajobu, pokud jde o meritorní námitky, které Komise vznesla v oznámení námitek a ve [sporném] rozhodnutí“.

- 59 Než Tribunál dospěl k tomuto závěru, přezkoumal námitky uvedené v tomto rozhodnutí a věcné důkazy předložené na jejich podporu. Takový postup není možno kritizovat, neboť právě ve světle těchto skutečností musí být posouzena užitečnost jiných dokumentů pro obhajobu.
- 60 Tribunál však založil svůj závěr zejména na úvahách, podle kterých jsou zaprvé „velmi vysoké tržní podíly samy o sobě, kromě výjimečných okolností, důkazem existence dominantního postavení,“ a za předpokladu, že takové okolnosti existovaly, je navrhovatelka musela znát (bod 470 napadeného rozsudku), zadruhé že „případná chyba Komise [při vymezení zeměpisného trhu] by nemohla mít určující vliv na výsledek,“ (bod 471 uvedeného rozsudku) a zatřetí že „se navrhovatelka měla snažit uvést, jak by jiné důkazy mohly vyvrátit obsah tajného protokolu anebo alespoň umožnit jej chápat jinak“ (bod 474 uvedeného rozsudku).
- 61 Taková tvrzení opomíjejí důsledky, které je v projednávané věci třeba vyvozovat ze ztráty uvedených spisů pro práva navrhovatelky. Tribunál se tak ve svém sledu úvah opírá o nejen o hypotézy ohledně obsahu ztracených dokumentů, nýbrž i o hypotézu, že navrhovatelka měla znát jejich obsah. Jak uvedla generální advokátka v bodě 202 svého stanoviska, Tribunál zejména nevysvětluje, proč by samotné navrhovatelce měly být známy výjimečné okolnosti přicházející v úvahu, které jí mohly pomoci vyvrátit domněnku existence dominantního postavení vycházející z údajů o podílech na trhu.

- ⁶² V tomto ohledu je třeba připomenout, že podle Komise chybějící podpisy pravděpodobně obsahovaly odpovědi na žádosti o informace podané podle článku 11 nařízení č. 17. Není proto vyloučeno, že navrhovatelka mohla v těchto podpisech nalézt informace od ostatních podniků, které by jí umožnily vyložit skutkové okolnosti jinak než Komise, což mohlo být užitečné pro její obhajobu.
- ⁶³ Jestliže navrhovatelka neměla přístup k těmto dokumentům a jejich obsah nebyl a ani nemohl být zjištěn, Tribunál se dopustil nesprávného právního posouzení, když v bodě 474 napadeného rozsudku vyžadoval upřesnění argumentů, jichž by se mohla dovolávat, kdyby měla k dispozici tyto dokumenty, které však ve skutečnosti nemohla znát.
- ⁶⁴ Je třeba zdůraznit, že v projednávané věci nejde o několik chybějících dokumentů, jejichž obsah byl mohl být zrekonstruován na základě jiných zdrojů, nýbrž o celé podpisy, které, pokud byly předpoklady Komise uvedené v bodě 62 tohoto rozsudku správné, mohly obsahovat podstatné důkazy z řízení konaného před Komisí a které mohly být relevantní pro obhajobu navrhovatelky.
- ⁶⁵ Z toho vyplývá, že Tribunál tím, že v bodě 481 napadeného rozsudku dospěl k závěru, že okolnost, že navrhovatelka neměla přístup ke všem dokumentům nacházejícím se ve vyšetřovacím spise, jí nezabránila v zabezpečení její obhajoby, se dopustil nesprávného právního posouzení, pokud jde o porušení práva na obhajobu Komisí, porušil zásady o důkazním břemeni a své rozhodnutí založil na hypotézách ohledně obsahu chybějících dokumentů, který sám nemohl ověřit.

- ⁶⁶ Pokud jde o slyšení dotyčného podniku před přijetím sporného rozhodnutí, na něž navrhovatelka poukázala v pátém důvodu svého kasačního opravného prostředku, je třeba připomenout, že je součástí práva na obhajobu. Porušení práva na obhajobu přitom musí být přezkoumáno v závislosti na konkrétních okolnostech každého případu.
- ⁶⁷ V bodě 184 napadeného rozsudku Tribunál správně připomněl, že pokud Komise po zrušení rozhodnutí, kterým se ukládají sankce podnikům, které porušily čl. 81 odst. 1 ES, z důvodu vady řízení týkající se výlučně podmínek jeho konečného přijetí kolegiem komisařů, přijme nové rozhodnutí v podstatě s totožným obsahem, které je založeno na týchž námitkách, není povinna dotčené podniky znovu vyslechnout (viz v tomto smyslu výše citovaný rozsudek *Limburgse Vinyl Maatschappij a další v. Komise*, body 83 až 111).
- ⁶⁸ V projednávané věci však nemůže být otázka vyslechnutí navrhovatelky oddělena od přístupu ke spisu. Pokud má totiž sporné rozhodnutí z podstatné části totožný obsah a je založeno na týchž námitkách, jaké byly uvedeny v prvním rozhodnutí zrušeném Tribunálem z důvodu procesní vady v závěrečné fázi řízení, a to z důvodu nesprávného ověření kolegiem komisařů, platí, že přijetí tohoto prvního rozhodnutí bylo též dotčeno vadou předcházející této naposled uvedené vadě. Jak totiž vyplývá z bodu 17 tohoto rozsudku, je nepochybné, že ve správním řízení, které vedlo k přijetí uvedeného prvního rozhodnutí, Komise navrhovatelce neposkytla všechny dokumenty nacházející se v jejím spise, konkrétně dokumenty v její prospěch.
- ⁶⁹ Jak bylo připomenuto v bodě 17 tohoto rozsudku, v již citovaných rozsudcích ze dne 29. června 1995, *Solvay v. Komise* (T-30/91) a *ICI v. Komise* (T-36/91), Tribunál konstatoval, že pokud jde o rozhodnutí 91/297 uvedené v bodě 12 tohoto rozsudku, které má spojitost se sporným rozhodnutím a bylo předmětem téhož oznámení námitek, bylo v tomto správním řízení porušeno právo na obhajobu, jelikož Komise neposkytla

dotčenému podniku dostatečný přístup k dokumentům a zejména k těm dokumentům, které mohly být užitečné pro její obhajobu. Tribunál proto zrušil tato rozhodnutí a zejména připomenul, že přístup ke spisu ve věcech hospodářské soutěže vyplývá z procesních záruk určených na ochranu práva na obhajobu, a dále připomenul nezbytnost vypracovat podrobný seznam dokumentů tvořících spis, aby dotčený podnik mohl posoudit vhodnost žádosti o přístup ke konkrétním dokumentům, které mohou být užitečné pro jeho obhajobu (výše uvedené rozsudky ze dne 29 června 1995, *Solvay v. Komise*, T-30/91, body 59 a 101 a *ICI v. Komise*, T-36/91, body 69 a 111).

⁷⁰ Navzdory těmto skutečnostem a judikatuře Soudního dvora potvrzující důležitost přístupu ke spisu a zejména k dokumentům ve prospěch podniku (viz zejména rozsudek ze dne 8. července 1999, *Hercules Chemicals v. Komise*, C-51/92 P, Recueil, s. I-4235), Komise přijala stejné rozhodnutí jako to, které bylo zrušeno z důvodu nesprávného ověření, aniž bylo zahájeno nové správní řízení, v rámci kterého vyslechla navrhovatelku poté, co jí poskytla přístup ke spisu.

⁷¹ Z toho vyplývá, že Tribunál tím, že nepřihlédl ke zvláštním okolnostem případu, a zejména tím, že vycházel ze skutečnosti, že první rozhodnutí bylo zrušeno z důvodu nesprávného ověření a že druhé rozhodnutí obsahovalo tytéž námitky, měl neprávem za to, že navrhovatelku nebylo třeba vyslechnout. Dopustil se tak nesprávného právního posouzení, když rozhodl, že Komise neporušila právo na obhajobu, když nevyslechla navrhovatelku před přijetím sporného rozhodnutí.

⁷² Z výše uvedených úvah vyplývá, že třetí a pátý důvod kasačního opravného prostředku jsou opodstatněné a že napadený rozsudek musí být zrušen v rozsahu, v němž Tribunál tímto rozsudkem nezrušil sporné rozhodnutí z důvodu porušení práva na obhajobu.

- 73 Další důvody kasačního opravného prostředku není namístě přezkoumávat, jelikož uznání opodstatněnosti třetího a pátého důvodu kasačního opravného prostředku má za následek zrušení napadeného rozsudku.

K žalobě podané proti spornému rozhodnutí

- 74 Podle článku 61 statutu Soudního dvora Evropské unie zruší Soudní dvůr rozhodnutí Tribunálu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný. Soudní dvůr tedy může vydat sám konečné rozhodnutí ve věci, pokud to soudní řízení dovoluje. Tak je tomu v projednávané věci.
- 75 Z bodů 51 až 72 tohoto rozsudku vyplývá, že žaloba je opodstatněná a že je třeba zrušit sporné rozhodnutí z důvodu porušení práva na obhajobu.

K nákladům řízení

- 76 Podle článku 122 jednacího řádu, je-li kasační opravný prostředek opodstatněný a Soudní dvůr vydá sám konečné rozhodnutí ve věci, rozhodne o nákladech řízení. Podle čl. 69 odst. 2 tohoto řádu, jenž se na řízení o kasačním opravném prostředku použije na základě článku 118 téhož řádu, se účastník řízení, který neměl úspěch ve věci, uloží náhrada nákladů řízení, pokud to účastník řízení, který měl ve věci úspěch, požadoval. Vzhledem k tomu, že Komise neměla z převážné části ve věci úspěch a navrhovatelka požadovala náhradu nákladů řízení, je důvodné Komisi uložit, že ponese

vlastní náklady řízení a nahradí všechny náklady vynaložené navrhovatelkou jak v řízení v prvním stupni, tak i v řízení o kasačním opravném prostředku.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (velký senát) rozhodl takto:

- 1) Rozsudek Tribunálu Evropské unie ze dne 17. prosince 2009, Solvay v. Komise (T-57/01), se zrušuje.**
- 2) Rozhodnutí Komise 2003/6/ES ze dne 13. prosince 2000 v řízení podle článku 82 Smlouvy o ES (COMP/33.133 – C: Uhličitan sodný – Solvay), se zrušuje.**
- 3) Evropské komisi se ukládá náhrada nákladů řízení v prvním stupni a řízení o kasačním opravném prostředku.**

Podpisy.